

ANTI-SLAVERNIJDAG



Foto: London Free Press Online

Een Arabische slavenhandelaar in Soedan leidt slaven (vrouwen en kinderen) naar een ontmoetingsplaats waar ze worden vrijgekocht.

2 december





Anti-slavernijdag

Slavernij is in alle landen verboden. In het verleden kon slavernij bestaan omdat de ene mens de andere mens kon bezitten. Slaven waren vaak niet rechteloos, maar ze hadden niet dezelfde rechten als hun meesters. Het voortbestaan van slavernij heeft dezelfde oorzaak. In Mauritanië kan slavernij anno nu blijven voortbestaan omdat slaven niet de mogelijkheid hebben hun recht te halen. Het is vaak voor mensen die in de westerse wereld of in de Arabische oliestaten als slaaf leven moeilijk iets aan hun toestand te doen, omdat ze illegaal zijn en dus voor de wet niet dezelfde rechten hebben als degenen die hen als slaaf houden.

Doelgroep

Leerlingen van de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs (10-12 jaar)

Vakken en Kerndoelen

Samenleving

- 15 De leerlingen kunnen enkele aspecten van het verschijnsel arbeid beschrijven.
 16 De leerlingen kunnen enkele aspecten van groepen in onze samenleving beschrijven waaronder in elk geval: discriminatie en tolerantie.

Doelstellingen

- Leerlingen kennen de geschiedenis van de slavernij
- Leerlingen kunnen drie soorten slavernij onderscheiden
- Leerlingen kunnen voorbeelden geven van moderne slavernij
- Leerlingen begrijpen dat slavernij het gevolg is van rechtsongelijkheid

Bronnen

- Bea Brommer (redactie), *Ik ben eigendom van*, Wijk en Aalborg, 1993
- Kennisnet, Lesbrieft *Keti Koti*, 1 juli 2000
- <http://www.iAbolish.com>

Dank

Met dank aan iAbolish voor toestemming voor het gebruik van foto's van hun website.



WW

werkbladen



Geschiedenis van de slavernij

Als we in de geschiedenis terugkijken, zien we dat bijna altijd en bijna overal de ene mens de andere mens kon bezitten. Dat heet *slavernij*. Het woord *slaaf* komt van de Slavische volken in Midden-Europa. De Vikingen roofden de Slaven en verkochten ze (als 'slaven') op markten in het Midden-Oosten. De slaven waren *oorlogsbuit* en volgens de wet waren krijgsgevangenen bezit van de overwinnaars. Ook in Afrika en bij de Amerikaanse indianen raakten de meeste mensen in slavernij, omdat zij krijgsgevangen werden genomen in een oorlog.

De meest voorkomende vorm van slavernij was echter *horigheid*. Mensen hoorden wettelijk bij een bepaald stuk grond en hadden bepaalde verplichtingen tegenover de eigenaar van die grond. In West-Europa bestond horigheid gedurende de Middeleeuwen, in Rusland tot in de negentiende eeuw en in China tot in de twintigste eeuw. Mensen waren door hun geboorte slaaf.



Een andere vorm was *schuldslavernij*. Iemand die geld schuldig was aan een ander kon zo bezit worden van die ander. Hij moest werken tot hij zijn schuld had afbetaald.



1. Wat is de overeenkomst tussen de verschillende vormen van slavernij?

In Europa verdween slavernij na de middeleeuwen. Maar het kwam weer terug rond 1600. In die tijd kregen Europese landen controle over gebieden buiten Europa. Vooral in Amerika stichtten zij koloniën. In die koloniën begonnen de Europeanen plantages. Op die plantages verbouwden zij suikerriet, koffie of katoen. De indiaanse bevolking bleek niet geschikt om op de plantages te werken. Ze gingen dood aan Europese ziekten en waren niet bestand tegen het harde werk. De Portugezen hadden de meeste koloniën en zij hadden de meeste behoefte aan slaven. Zij kwamen op het idee slaven vanuit Afrika te vervoeren naar Amerika. Afrikaanse koningen en handelaren konden deze slaven ruimschoots leveren. Al gauw waren Europeanen uit alle landen betrokken bij de handel. De grootste handelaar werd uiteindelijk Groot-Brittannië (met Nederland als goede vierde).

Groot-Brittannië was uiteindelijk ook het eerste land dat de handel verbood, in 1804, en ook het eerste land dat de slavernij afschafte in 1834. In 1848 schafte Frankrijk de slavernij af en Nederland volgde tegelijk met de Verenigde Staten van Noord-Amerika in 1863. Cuba schafte de slavernij af in 1880 en Brazilië in 1888. Nog later was China in 1906. Op het Arabisch schiereiland bleef slavernij bestaan tot 1965. Het laatste land dat de slavernij officieel afschafte was Mauritanië in 1980. Het was trouwens voor de derde keer dat dit land een eind maakte aan de slavernij en ook deze derde keer bleef slavernij feitelijk bestaan.



2. Waarom betaalden de Europeanen de mensen niet gewoon die ze op de plantages lieten werken?

Slavernij nu



Jongetjes te koop op een slavenmarkt in Soedan

Ook al is slavernij nu in alle landen officieel afgeschaft, het bestaat nog steeds. En het bestaat wereldwijd. In de krant lees je af en toe over een schip met slaven dat op zee of in een haven wordt aangetroffen. 14 april 2001 was er zo'n bericht. Volgens het Afrikaanse persbureau PANA probeerden handelaren tweehonderd kinderen van boord te zetten in Gabon en Kameroen. De kinderen kwamen uit Benin en zouden moeten werken in de huishouding of op plantages.

Niet alleen in Afrika, maar ook in Azië, Amerika, en Europa komt het voor dat mensen gedwongen moeten werken. Meestal moeten ze werken in de prostitutie, de huishouding, straatverkoop, in de mijnbouw of in de landbouw of bij het vervaardigen van arbeidsintensieve producten, zoals tapijten. Vooral kinderen in arme landen lopen het gevaar slaaf te worden. Ouders verkopen soms hun kinderen aan handelaren. Soms ook worden mensen slaaf omdat ze een schuld niet af kunnen betalen. Een andere oorzaak is dat mensen in de val worden gelokt. Er wordt ze een baan beloofd, maar als ze ter plekke aankomen blijkt dat zij heel ander werk moeten doen of dat zij geen geld krijgen voor hun arbeid.



Arme Haïtianen laten zich vaak verleiden om te werken op de suikerrietplantages in de Dominicaanse Republiek. Op de plantages moeten zij werken zonder dat zij betaald krijgen. Wachters met geweren voorkomen dat zij ontsnappen.

Vrouwen in arme landen in Oost-Europa, Azië en Afrika krijgen vaak baantjes als barmeisje of hulp in de huishouding aangeboden in een ander land. Maar eenmaal in het land van bestemming moeten zij meestal werken in sekshuizen of zij moeten werken als hulp in de huishouding, maar dan zonder daarvoor betaald te worden

Moderne slavernij: werken op een suikerrietplantage zonder betaling



1. In de tekst hierboven staan allerlei soorten werk dat door slaven worden gedaan. Wat hebben die soorten werk met elkaar gemeen?

Slavernij in Soedan

Soedan is een land in Afrika. In het noorden wonen moslims en in het zuiden wonen niet-moslims. Het zijn christenen of mensen die een geheel eigen godsdienst aanhangen. Sinds de onafhankelijkheid woedt er een burgeroorlog. Het noorden wil de *sharia* of islamitische wet voor heel Soedan invoeren. Het zuiden wil onafhankelijkheid. Het noorden voert de oorlog niet alleen met een leger, maar ook met gewapende groepen of milities die de mensen in het zuiden aanvallen. Zij moorden dorpen uit en voeren de kinderen in slavernij. Duizenden kinderen worden jaarlijks verkocht op slavenmarkten.

Abuk Bak werd Arabische uit en voerden Arabier schoot neer. Abuk dag bezochten



Abu Bak

slaaf op haar zeventiende. In 1987 vielen milities haar dorp aan. Zij moorden de mannen de vrouwen en kinderen naar het noorden. Een de grootvader van Abuk Bak voor haar ogen voerden ze mee naar een slavenmarkt. Iedere Arabieren de markt om slaven te kopen. Een man met de naam Achmed Adam kocht Abuk Bak. Zij moest de geiten hoeden. De man sloeg haar en gaf haar vrijwel niets te eten. Tien jaar bleef ze slaaf. Toen ze zevenentwintig was, wilde Achmed Adam haar verkrachten. Abuk verzette zich en de man stak haar met een mes in haar been. Ze rende het huis uit, de nacht in, en zou niet meer terugkomen. Ze verstopte zich in een vrachtwagen en wist ongezien weer uit de vrachtwagen te komen. Zij ontmoette iemand van haar volk, de Dinka. Deze man heette Majak. Met hem ging ze naar de hoofdstad van Soedan Khartoem. Hoe groot Khartoem ook is, ze was daar niet veilig. Overal waren Arabieren op zoek naar weggelopen slaven. Majak hielp haar ontsnappen naar Egypte. Daar trouwde ze met de broer van Majak. Beiden kregen asiel in Amerika. Tegenwoordig woont Abuk Bak met haar gezin in Boston.

Abuk Bak ontkwam, maar in Soedan moeten velen nog altijd een leven in slavernij doorbrengen. Zij kunnen niet ontsnappen.



2. De minister van buitenlandse zaken van Amerika, Colin Powell, zei in maart 2001: er is nu wellicht geen grotere tragedie op aarde dan Soedan. Het was voor het eerst in lange tijd dat een leider van een democratisch land iets durfde te zeggen van de toestand in Soedan.

- a. Waarom is het zo moeilijk voor de leiders van een land iets te zeggen van de toestand in een ander land?
- b. Wat zou Nederland kunnen doen om de regering in Soedan te dwingen iets te doen aan de toestand in hun land?
- c. Zou slavernij kunnen bestaan in een democratisch land?

3. De man op de foto rechts is van de actiegroep Christelijke Solidariteit. Hij koopt slaven vrij in Soedan. Volgens sommigen zijn dit soort actiegroepen verantwoordelijk voor het voortbestaan van slavernij. Denk je dat dit waar is?



Slavernij in Mauritanië

In Mauritanië bestaat slavernij nog steeds als een gewoon verschijnsel. Als je als slaaf geboren bent, blijf je slaaf. Als je meester dood gaat, erven zijn kinderen jou. En jouw kinderen zullen ook slaaf zijn. De meesters zijn de *Bidanes*, afstammelingen van Berbers en Arabieren, en de slaven zijn de *abid* of *haratines*, afstammelingen van zwarte Afrikanen.



Nassar Yessa

Nassar Yessa komt uit een familie van heersers in Mauritanië. Als tiener kwam hij in verzet tegen de slavernij in zijn land. Tegenwoordig leeft hij als banneling in Parijs en als secretaris buitenland van SOS Slaven. Hieronder staat een vraaggesprek met hem.

Je hoort bij de heersende groep van Mauritanië, je familie had slaven en overall om je heen zag je slavernij. Hoe werd je een anti-slavernijactivist?

Op school leerde ik over de Franse Revolutie. Ik raakte onder de indruk van Voltaire en Rousseau. Ik begon in te zien dat slavernij niet normaal was. Als ik van school kwam brachten slaven mij drinken, wasten mijn handen, masseerden mijn voeten en kookten voor me.

Hoe ging je als kind om met de slaven van jouw familie? Waren er slaven van je eigen leeftijd?

Als kinderen jong zijn, is er niet veel verschil tussen slaven en meesters. Als klein kind had ik vijf slaven. Meestal speelden we samen. Vanaf mijn zesde begon de ongelijkheid. Mijn vriend Yebbawa, een slaaf van mijn leeftijd, begon me te dienen. Dit leek normaal, tot ik zestien werd.

Wat gebeurde er op je zestiende?

In zijn puberteit komt iedereen in opstand. Toen ik tiener was, bracht mijn familie het grootste deel van het jaar door in de hoofdstad, Nouakchott. Daar werkte mijn vader bij de overheid. Maar vier maanden per jaar reisden we als nomaden. Op een dag stuurde ik een slaaf weg toen hij me kwam verzorgen. Ik begon zelf dingen te doen. Mijn moeder was daar niet gelukkig mee want het was niet nobel. De slaven wisten niet hoe ze moesten reageren.

Waarom gehoorzamen slaven hun meesters?

Slaven geloven dat zij als zij hun meesters niet gehoorzamen zij niet naar de hemel gaan. Zij leven ook in een omgeving waar slavernij normaal is. In Mauritanië heeft een slaaf een meester nodig die hem beschermt. De Bidanes beheersen de regering, het leger, de rechtspraak en de scholen. Slaven kunnen niet in opstand komen, want dan zouden ze alles verliezen. Ze kunnen alleen op gerechtigheid en wettelijke bescherming hopen als ze een meester hebben.

Hoe en wanneer begon de slavernij in Mauritanië?

Rond het jaar 1000 trokken Arabische en Berberse stammen naar het zuiden om de Afrikaanse stammen tot de islam te bekeren. Afrikanen die zich tegen de islam verzetten, werden slaaf gemaakt. Nu zijn alle slaven in Mauritanië moslim. Ook de vrije zwarten in Mauritanië kenden slavernij. Maar zij stonden meer onder invloed van de Franse koloniale overheid en bij hen verdween de slavernij in de jaren zestig van de twintigste eeuw.

Hoe ontwikkelde je je als tiener als activist?

Ik schreef leuzen op de muren als: "Vive la démocratie!" (= Leve de democratie). Ik nam deel aan studentenopstanden en zorgde voor moeilijkheden. Ik had drie helden. Hun foto's hingen bij mij aan de muur: Nelson Mandela, Martin Luther King en Gandhi. In het Franse Culturele Centrum las ik allerlei schrijvers. Vooral boeken over de holocaust spraken mij erg aan: Primo Levi, Levinas, Vassily Grossman, Robert Antelme. Het lezen over de holocaust had een enorme invloed op me.

Bezorgden je activiteiten je ook moeilijkheden?

Tussen mijn zestiende en vijfentwintigste werden mijn vrienden constant gearresteerd en in elkaar geslagen. Maar mijn vader was minister en de president van het hooggerechtshof. De politie liet me dus met rust. Ik ben alleen een keer 48 uur vastgehouden, maar al mijn vrienden werden gemarteld.

Wat voor anti-slavernijactiviteiten ondernam je?

Ik begaf mij te midden van mijn vaders slaven en zei hen zich te organiseren en zich te bevrijden. Ze luisterden niet. Ze vonden me raar. Zij schudden met hun hoofd en zeiden: "Onze meester is erg grappig." Anderen waren bezorgd. "Als er geen slavernij meer was, zouden wij niet meer bestaan. We waren geboren om slaaf te zijn." Toen begreep ik dat slavernij een kwestie was van geestelijke overheersing. Het echte probleem was de slaaf ervan te overtuigen dat hij vrij kon zijn.

Wat deed je vervolgens?

Om de slaven te bevrijden moest ik de meesters overtuigen en de internationale gemeenschap. Ik probeerde andere afstammelingen van slavenhouders te vinden die mij in mijn strijd zouden steunen. Er waren er niet veel. Toen zocht ik naar voormalige slaven. In 1991 ontmoette ik Boubacar Messaoud, een activist die als slaaf was geboren. In 1995 richtten we SOS Slaven op. Hij zou als president in Mauritanië werken en ik zou in ballingschap als secretaris buitenland werken.



Boubacar Messaoud

Hoe reageert de overheid van Mauritanië op SOS Slaven?

Wij zijn een illegale organisatie. Mauritanië is het enige land ter wereld waar de politie anti-slavernijactivisten vervolgt. In 1998 arresteerde de politie Boubacar. Maar na internationale protesten besloot de overheid ons te negeren. Boubacar biedt ieder jaar ons rapport aan de regering aan. Zij weigeren het gewoon te accepteren.

Wat onderneemt SOS slaven?

We geven juridische hulp aan slaven en voormalige slaven. Zij hebben hulp nodig bij landrechten, ontvoering van hun kinderen, het recht te trouwen en bij arbeidsomstandigheden.

Ten tweede onderwijzen we slaven. We maken ze bewust van hun positie.

Ten derde informeren we de internationale wereld over het bestaan van slavernij in Mauritanië. We zoeken vooral contact met democratische regeringen die druk kunnen uitoefenen op Mauritanië.

De hele Mauritaanse samenleving moet worden opgevoed. Ook de meesters zijn gevangen. Zij zijn helemaal afhankelijk van het systeem van slavernij. Ik heb verwanten die geen slaven meer hebben en zij hebben het echt moeilijk. Zij hebben geen idee hoe ze moeten werken of hoe ze voor zichzelf moeten zorgen. Ik ken dit uit eigen ervaring. Toen ik was aangekomen in Frankrijk op mijn vijftiende had ik geen idee hoe ik eten moest klaar maken of hoe ik mijn kleren moest wassen.

Je begon je inspanningen tegen de slavernij op je zestiende. Tegenwoordig zijn er duizenden jongeren die tegen de slavernij strijden. Wat is je boodschap aan hen?

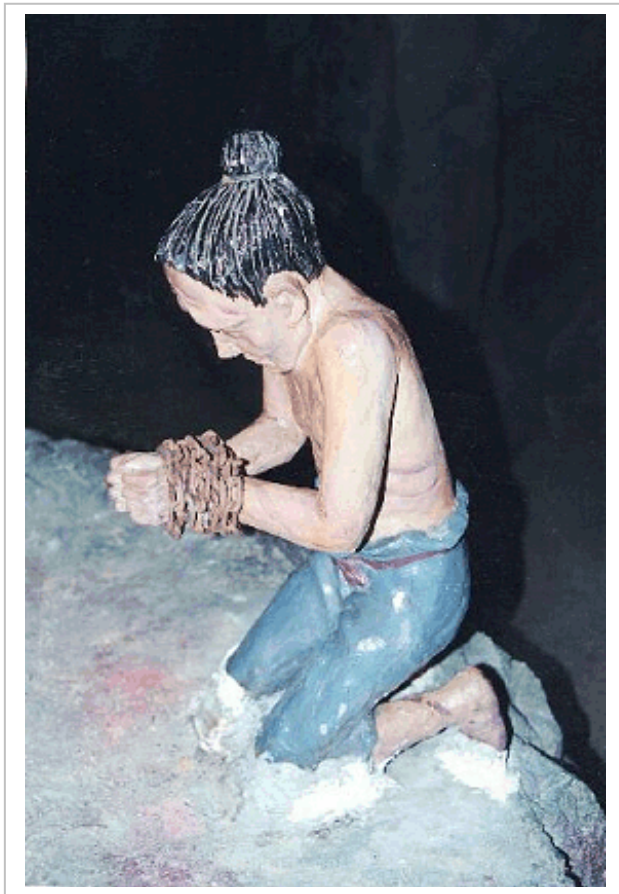
Ik denk dat jongeren mijn onderneming kunnen begrijpen, misschien beter dan volwassenen. Zij kunnen begrijpen dat hoe ik besepte dat er iets fout was dat veranderd moest worden. En de belangrijkste kracht die de samenleving in beweging kan brengen en veranderen is de jeugd. En dus nodig ik jonge Amerikanen uit naar Mauritanië te komen. Het is veilig omdat de regering nooit een Amerikaanse burger kwaad zou doen. Kom zelf zien hoe het is en keer terug als een getuige en activist.



4. Wat is het verschil tussen de slaven in Soedan en de slaven in Mauritanië?
5. Hoe komt het dat het voor slaven in Mauritanië zo belangrijk is een meester te hebben?
6. Hoe kun je slavernij voorkomen?

H

Handleiding



Geschiedenis van de slavernij

Dit werkblad is bedoeld als geheugenopfrisser voor de leerlingen. Wat is slavernij ook al weer en welke drie soorten kunnen we onderscheiden?



1. In alle gevallen maken wetten en afspraken dat slaven geen zeggenschap meer hebben over hun eigen leven.
2. Vrijwel niemand wilde op de plantages werken. Als ze de mensen gewoon hadden willen betalen, zouden ze ontslag kunnen nemen en waren er niet voldoende arbeiders. Daarbij was het goedkoper om slaven te kopen, dan om arbeiders te moeten betalen.

Slavernij nu

Veel mensen denken dat slavernij iets van vroeger is. Niets is minder waar. Ofschoon alle landen in de wereld slavernij officieel hebben afgeschaft, zijn er nog steeds slaven te vinden. Het gaat hierbij zowel om mensen die als oorlogsbuit in slavernij worden gevoerd, als om horigen en schuldslaven. Twee voorbeelden lichten we eruit: Soedan en Mauritanië. Soedan is het land waar slavernij wellicht de meest harde vorm heeft aangenomen. Het land is dus niet representatief. In Mauritanië is er veel verzet tegen slavernij, onder meer van de organisatie SOS Slaven.



1. Het is allemaal werk dat mensen liever niet doen. Of het leuk is te werken als hulp in iemands huishouding is afhankelijk van de opdrachtgever. Als je altijd beschikbaar moet zijn, is er weinig aan. Een hulp betalen die dag en nacht beschikbaar moet zijn, is voor de meeste mensen niet op te brengen.
2.
 - a. Landen moeten samenwerken. Kritiek kan de verhoudingen verstoren. Een tweede reden is dat het moeilijk is de lijn te trekken vanaf welk punt je terechte kritiek kunt leveren. Ieder land heeft in de ogen van een ander land wel betwistbare gebieden.
 - b. Druk uitoefenen op de Canadese, Zweedse, Chinese en Maleisische oliebedrijven die samenwerken met Soedan. Zij financieren mede de oorlog waarin de slaven geroofd worden. De islamitische noordelingen hongeren de bevolking in het zuiden uit. De regering kan proberen die voedselblokkade te breken. Zo zal de bevolking weerbaarder staan tegenover de Arabieren.
 - c. Slavernij bestond bijvoorbeeld in het democratische Athene van voor Christus. Maar iedereen die anno nu deel uitmaakt van het democratische machtsvormingsproces kan nooit in slavernij geraken. Daarvoor zorgen nationale wetten en verdragen en verklaringen als de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens.
3. De christelijke groepen die slaven vrijkopen in Soedan, zorgen volgens sommigen voor een toegenomen vraag naar slaven. Met slaven is immers geld te verdienen door ze aan organisaties als Christelijke Solidariteit te verkopen. Dit kan er toe leiden dat er intensiever op slaven wordt gejaagd. Maar zonder deze christelijke actiegroepen zou slavernij wellicht net zo goed bestaan als met. Misschien leiden hun activiteiten er wel toe dat een enkele slavenhaler zich meer inleeft in zijn slachtoffers.



4. Voor de slaven in Soedan is slavernij iets abnormaals. De slaven in Mauritanië kunnen zich nauwelijks voorstellen dat zij iets anders zijn dan slaaf.
5. Zonder meester kan een slaaf in Mauritanië niets bereiken. Het hele regeringsapparaat en de hele rechterlijke macht zijn in handen van de dertig procent Berbers/Arabieren. De honderdduizend slaven en de driehonderdduizend ex-slaven hebben hen altijd nodig.
6. Slavernij is te voorkomen als iedereen dezelfde rechten en dezelfde plichten heeft. Zodra er hier verschillen inzitten, kan iemand slachtoffer worden van die rechtsongelijkheid.

Meer informatie op internet:

<http://www.iabolish.com>

anti-slavernij portal website met veel links en verhalen

<http://www.endslaverynow.com/>

Een site met antwoorden op vragen over (moderne) slavernij en veel links

<http://www.csi-int.ch/>

Zwitserse afdeling van Christian Solidarity International die al meer dan 15.000 slaven heeft vrijgekocht

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A27261-2001Oct20.html>

Slavernij in Mauritanië

<http://www.platformslavernij.nl/>

Website van de Stichting Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden